

KALBĖJIMO SUTRIKIMAI

Fonetiniai kalbėjimo sutrikimai - tai įvairūs garsų tarimo sutrikimai: garsų keitimas – vaikas netaria garso ir nuolat arba nepastoviai keičia jį kitu („š“ į „s“, „ž“ į „z“, „r“ į „l“ ir kt.); garsų praleidimas – vaikas, nemokėdamas ištartį garso, jį praleidžia (ropė – opė); garsų tarimo iškraipymas – vaiko kalbos padargų judesiai, tariant garsą, yra netaisyklingi (pvz., „s“, „z“, „c“ – tariami kišant liežuvį tarp dantų ; „k“ keičiamas į „t“; „g“ į „d“, „r“ į „l“ ir kt.); garsų painiojimas – patį garsą taria taisyklingai, bet žodžiuose ar sakiniuose jį painioja su kokybiškai panašiais garsais („s-š“, „p-b“, „z-ž“, „l-r“ ir kt.). Vaikai, turintys tokio pobūdžio sutrikimų, gerai girdi ir skiria kalbos garsus. Žodynas, gramatinė kalbos sandara, rišioji kalba plėtojasi normaliai. Turi pakankamų pagal amžių garsinės analizės ir sintezės įgūdžių.

Taisykingo garsų tarimo įtvirtinimas kalboje

- Kuo daugiau bendraukite su vaiku.
- Sudarykite situacijas, skatinančias vaiką daugiau kalbėti.
- Skatinkite vaiką į klausimus atsakyti pilnais sakiniais.
- Mokydami taisyklingai kalbėti, kurkite žaidybines situacijas.
- Mokykite atmintinai dainelių, eilėraščių ir pasakų.

Sklandaus kalbėjimo sutrikimas –(mikčiojimas) – kalbos tempo ir ritmo sutrikimas, kalbos organų traukuliai, kurie atsiranda kalbant. Sutrikimas dažniausiai pasireiškia antraisiais – penktaisiais gyvenimo metais. Šio amžiaus vaikai kalbėdami sunkiai suranda tinkamus žodžius, jaudinasi, skuba, dėl to gali sutrikti normalus kalbos tempas.

Kai vaikas mikčioja, artimieji privalo:

- griežtai laikytis dienos režimo;
- kalbėti lėtai, ramiai;
- leisti vaikui pabaigti mintis (nekalbėkite už jį);
- prieš atsakydami, padaryti pauzę, vartoti vaiko pasakytus žodžius;
- kalbėdami su vaiku, palaikyti tiesioginį akių kontaktą;
- kalbėti pašnibždomis;
- neatreipti vaiko dėmesio į sutrikimą;
- netaisyti blogai ištartų žodžių;
- neversti vaiką kalbėti, pasakoti, esant aplinkiniams;
- vengti triukšmingų, greitų, emociškai jaudinančių situacijų.

Mikčiojančiųjų mokinių sklandaus kalbėjimo ugdymas: metodinė priemonė/ Vilma Makauskienė, Regina Ivoškuvienė,- UAB „Gudragalvis“, 2012

KALBOS SUTRIKIMAI

Kalbos neišsivystymas. Vaikai, turintys kalbos neišsivystymą, pradeda kalbėti vėliau. Jie netaria daugelio garsų, aplinkiniai gali nesuprasti jų kalbos. Tokių vaikų žodynas yra skurdus, netikslus, gramatinė kalbos sandara ribota, rišioji kalba neišplėtotą, sakiniai – nerišlūs.

Kaip lavinti vaiko kalbą?

- Būkite gražios kalbos pavyzdys. Pasakokite viską, ką darote, ką žinote. Išėję pasivaikščioti, aptarkite aplinkoje pasitaikančius objektus.
- Mokykite penkiais-šešiais rišliais sakiniais apibūdinti objektus, nurodyti jų panašumus ar skirtumus.
- Pasistenkite, kad vaikas kuo daugiau patirtų, pamatytų, sužinotų.
- Nepriekaištaukite vaikui dėl jo daromų kalbos klaidų.
- Skirkite visą dėmesį savo vaikui, kai su juo kalbate. Būkite geri klausytojai, vaikui labai svarbu, kad tėvams įdomu tai, ką jis sako.
- Nuolat **kartu** skaitykite knygas, aptarkite jas, atlikite užduotis.
- **Kartu** žiūrėkite filmus. Aptarkite filme vaizduojamus įvykius, pagrindinę mintį, pafantazuokite, kaip galėtų pasikeisti įvykiai, jei herojus vienu ar kitu atveju būtų pasielgęs kitaip.
- Nepalikite vaiko su knyga ar filmu vieno.
- Mokykite pasakoti trumpas pasakėles (iš pradžių vaikui padėkite klausimais, o vėliau tegul jis bando atpasakoti neilgą pasakojimą pats. Neaiškūs, jam nežinomi žodžius paaiškinkite, o kad geriau įsimintų, parodykite daiktus paveikslėlyje).

Fonologiniai sutrikimai. Fonologiniai sutrikimai nustatomi tuomet, kai vaikas dėl girdimojo suvokimo sunkumų blogai skiria kalbos garsus ir netaisyklingai juos taria ar keičia kitais. Tokie vaikai netiksliai vartoja prielinksnius, linksnius, nederina giminių, nesuvokia gramatinių, morfologinių ryšių. Pradėję mokytis rašyti ir skaityti, mokiniai klysta nustatydami garsų nuoseklumą žodyje. Vaikams diagnozuojama disleksija, disgrafija (skaitymo ir rašymo sutrikimai). Esant disleksijai, sutrinka garso priskyrimas raidei – vaikai sunkiai įsimena raides, nemoka jų jungti į skiemenis, negeba savarankiškai atpasakoti girdėto teksto. Mokiniai, turintys rašymo arba disgrafijos sutrikimą, rašydami praleidžia raides, sukeičia vietomis skiemenis, kelis žodžius sulieja į vieną, neskiria ilgųjų ir trumpųjų balsių, dvibalsių.

Smulkiosios motorikos lavinimas:

- masažuokite pirštų pagalvėles;
- žaiskite pirštukų žaidimus;
- lipdykite, kirpkite, aplikuo­kite, apvedžiuokite trafaretus, pieškite simetriškas figūras, verkite karoliukus, sekite sagas, mokykite naudotis įvairiais įrankiais, žaiskite su kamuoliu, dėliokite mozaikas, konstruokite.

<http://81.7.99.85/senas/doc/logopedija/SMOTORIKA.htm>

Klausos dėmesio, girdimosios atminties ir protinės veiklos lavinimas:

- kalbinę medžiagą perteikite naudodami kuo daugiau vaizdumo;
- skatinkite įsiminti ir atkartoti žodžius, frazes;

- mokykite išgirsti ir vykdyti įvairias žodines instrukcijas;
- mokykite atmintinai dainelių, eilėraščių;
- klasifikuokite įvairius daiktus į grupes, jas skaidykite, nustatykite daiktų visumą ir jų atskiras dalis, gretinkite, lyginkite daiktus.

<https://www.google.lt/#q=25+zaidimai+atminticiai+lavinti>

Lavinami fonologinį suvokimą, fonemine klausą, garsinės analizės ir sintezės įgūdžius, mokykite:

- išstartą žodį pasakyti paraidžiui (pvz., saga → s-a-g-a);
- nustatyti tik nurodyto garso vietą žodyje (pvz., garsas „l“ žodyje lapė- pirmas, ola- antras ir t.t.);
- išrinkti, sugrupuoti paveikslėlius su nurodytais garsais;
- sugalvoti žodžius, kuriuos sudaro nurodytas garsas (pvz., antras garsas „a“ - saga, sala, šaka);
- sukurti naujus žodžius, pridėdant, pakeičiant garsus, sukeičiant juos vietomis (pvz., Alė-salė, sega- seka, rasa- aras);
- nustatyti besiskiriančius garsus žodyje ir paaiškinti tų žodžių reikšmes (pvz., meta-mėta);
- nustatyti neteisingai išstartą garsą (pvz., bavasaris);
- iš pateiktų raidžių sudėti visus galimus žodžius;
- tęsti įvairias žodžių grandines;
- suvokti kalbos ritmą, intonaciją.

www.logopedai.lt/Fonologiniai.html

Parengta pagal: Logopedija/ A. Garšvienės, R. Ivoškuvienės.-Kaunas: Šviesa, 1993

KARMĖLAVOS BALIO BURAOČO
GIMNAZIJA

KALBOS IR KALBĖJIMO SUTRIKIMAI
Metodinė priemonė tėvams

Parengė:

V.Miškinienė, vyresnioji logopedė
E.Šadeikienė, vyresnioji logopedė

2016 m.